UNIVERZITA KOMENSKÉHO V BRATISLAVE

Úloha paradiplomacie v oblasti politík pre dosiahnutie klimatickej neutrality v krajinách strednej Európy

Policy paper č. 3
Január 2026

Autorka
Veronika Oravcová
Katedra politológie, Univerzita Komenského v Bratislave, Filozofická fakulta, Gondova ulica 2, 811 02 Bratislava 1
Kontakt: veronika.oravcova@uniba.sk

Poďakovanie
Financované EÚ Next Generation EU prostredníctvom Plánu obnovy a odolnosti SR v rámci projektu č. 09I03-03-V04-00229.

Financované Európskou úniou NextGenerationEU

PLÁN OBNOVY

Tento text vznikol ako súčasť projektu LOTREC (*Lost in transition: Regions aiming for clean energy; Stratení v transformácii: Regióny na ceste k čistej energii*), ktorý bol v období august 2024-júl 2026 realizovaný na katedre politológie Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Projekt sa venuje úlohe regiónov v energetickej transformácii a napĺňaní klimatických cieľov. Vychádza z presvedčenia, že prechod na čistejšiu, bezpečnejšiu a udržateľnejšiu energetiku sa nemôže odohrávať iba na úrovni štátu alebo Európskej únie.

Veľká časť konkrétnych riešení vzniká práve v mestách, obciach a regiónoch, ktoré najlepšie poznajú svoje územie, potreby obyvateľov, miestne možnosti aj praktické prekážky. Regióny preto zohrávajú dôležitú úlohu pri energetických úsporách, rozvoji obnoviteľných zdrojov energie, adaptácii na zmenu klímy, podpore udržateľnej mobility, ochrane životného prostredia či pri zapájaní miestnych aktérov do tvorby verejných politík.

Projekt LOTREC sa zameriava najmä na krajiny strednej Európy (Slovensko, Česko, Poľsko, Maďarsko a Rakúsko) a skúma, ako ich regióny pristupujú k energetickej a klimatickej politike. Projekt porovnáva regionálne stratégie, inštitucionálne kapacity, formy spolupráce a zapájanie občianskej spoločnosti. Jeho cieľom je nielen lepšie porozumieť tomu, čo sa v regiónoch deje, ale aj identifikovať riešenia, ktoré môžu byť prakticky využiteľné pre slovenské samosprávne kraje. Dôležitou súčasťou projektu je preto prepojenie akademického výskumu s praxou a snaha priniesť odporúčania, ktoré budú zrozumiteľné a použiteľné pre tvorcov politík, regionálne samosprávy aj širšiu verejnosť.

Financované Európskou úniou NextGenerationEU

PLÁN OBNOVY

1. Úvod

S rastúcou intenzitou zmeny klímy rastie aj potreba spravodlivej a účinnej zelenej transformácie.[1] Medzinárodné dohody, ako je Parížska dohoda, iniciatívy, ako je Európska zelená dohoda[2] a národné stratégie síce stanovujú hlavné ciele, no čoraz jasnejšie sa ukazuje, že bez miestnych a regionálnych aktérov ich nebude možné dosiahnuť.[3] Práve samosprávy a regióny sú najbližšie k miestam, kde ľudia dôsledky zmeny klímy priamo pociťujú, či už ide o vlny horúčav v mestách, alebo povodne a suchá vo vidieckych oblastiach. Mestá a regióny pritom nie sú iba miestami, kde vznikajú emisie a kde sa prejavujú klimatické riziká. Sú zároveň priestorom, v ktorom samosprávy, podniky, občianska spoločnosť a ďalší aktéri hľadajú nové a praktické riešenia klimatických problémov.[4]

Predchádzajúci výskum ukazuje, že ak miestne a regionálne aktivity podporuje dobre nastavený systém viacúrovňového riadenia, krajiny dokážu účinnejšie zavádzať opatrenia v oblasti klímy a udržateľnosti.[5] Dôraz EÚ na prístup založený na „zdieľanom líderstve" preto potvrdzuje význam spolupráce medzi jednotlivými úrovňami verejnej správy. Miestni a regionálni aktéri sa podieľajú na príprave aj realizácii adaptačných opatrení, a preto zohrávajú dôležitú úlohu pri dosahovaní klimatickej neutrality. Keďže sú blízko k občanom a podnikom, dokážu lepšie navrhovať riešenia prispôsobené miestnym podmienkam. Zapojenie do programov spolupráce financovaných EÚ im zároveň umožňuje pôsobiť aj za hranicami vlastného regiónu či štátu.

Paradiplomatické aktivity, teda medzinárodné aktivity miestnych a regionálnych aktérov, sa tak stávajú dôležitou súčasťou európskej zelenej transformácie. Nejde pritom len o európsky jav. Výskum ukazuje, že mestá a regióny v Japonsku,[6] Austrálii[7] alebo Južnej Afrike[8] Austrálii či Južnej Afrike takisto využívajú medzinárodnú spoluprácu na presadzovanie klimatických cieľov. Európa je však špecifická tým, že ponúka osobitné finančné nástroje vrátane fondov a programov politiky súdržnosti, ktoré spoluprácu v oblasti klímy a energetiky systematicky podporujú a pomáhajú ju začleniť do bežného fungovania verejných inštitúcií.

[1] Magazzino, C., Toma, P., Fusco, G., Valente, D., & Petrosillo, I. (2022). Renewable energy consumption, environmental degradation and economic growth: the greener the richer? Ecological Indicators, 139, 108912. https://doi.org/10.1016/j.ecolind.2022.108912
[2] European Commission. (2019). The European Green Deal. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_19_6691
[3] Roversi, R., Boeri, A., Pagliula, S., & Turci, G. (2022). Energy Community in Action—Energy Citizenship Contract as Tool for Climate Neutrality. Smart Cities, 5(1), 294–317. https://doi.org/10.3390/smartcities5010018
[4] Mi, Z., Guan, D., Liu, Z., Liu, J., Viguié, V., Fromer, N., & Wang, Y. (2019). Cities: The core of climate change mitigation. Journal of Cleaner Production, 207, 582–589. https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2018.10.034
[5] Homsy, G. C., & Warner, M. E. (2015). Cities and Sustainability. Urban Affairs Review, 51(1), 46–73. https://doi.org/10.1177/1078087414530545
[6] Nakamura, H., & Kato, T. (2011). Climate change mitigation in developing countries through interregional collaboration by local governments: Japanese citizens' preference. Energy Policy, 39(7), 4337–4348. https://doi.org/10.1016/j.enpol.2011.04.051
[7] Steele, W., Sporne, I., Dale, P., Shearer, S., Singh-Peterson, L., Serrao-Neumann, S., Crick, F., Choy, D. L., & Eslami-Andargoli, L. (2014). Learning from cross-border arrangements to support climate change adaptation in Australia. Journal of Environmental Planning and Management, 57(5), 682–703. https://doi.org/10.1080/09640568.2013.763771
[8] Leck, H., & Simon, D. (2018). Local Authority Responses to Climate Change in South Africa: The Challenges of Transboundary Governance. Sustainability, 10(7), 2542. https://doi.org/10.3390/su10072542

Mnohé obce a regióny majú obmedzené finančné, administratívne aj odborné kapacity, preto je pre ne náročné dosiahnuť zásadnejšie zmeny. Výzvou zostáva aj budovanie a udržiavanie sietí aktérov, ktorí sú pripravení dlhodobo spolupracovať na zavádzaní klimatických politík.[9] Práve v tomto smere majú európske nástroje veľký význam. Programy Interreg, financované najmä z Európskeho fondu regionálneho rozvoja (EFRR), ponúkajú cielenú finančnú podporu, priestor na výmenu skúseností a možnosti vytvárať medzinárodné partnerstvá. Programy spolupráce tak môžu pomôcť prepojiť ciele EÚ s potrebami miest a regiónov a zabezpečiť, aby bola zelená transformácia koordinovaná a zároveň zohľadňovala potreby rôznych regiónov.

Dôležitou súčasťou medzinárodnej spolupráce je tak aj plánovanie politík na miestnej a regionálnej úrovni.[10] Keď obce a regióny začlenia klimatické ciele do svojich rozvojových plánov, vytvárajú si zároveň i základ pre zapájanie sa do paradiplomatických aktivít, cezhraničnú spoluprácu, získavanie externých zdrojov a prípadne aj ovplyvňovanie európskej klimatickej agendy. Miestni a regionálni aktéri totiž dokážu klimatické stratégie lepšie prispôsobiť konkrétnym potrebám, rizikám a možnostiam svojho územia. Plánovanie zároveň umožňuje väčšie zapojenie jednotlivých komunít, vďaka čomu sa klimatické politiky môžu lepšie priblížiť aj prioritám verejnosti, čím sa zároveň zvýši aj ich šanca na dlhodobý úspech.[11]

Paradiplomatické aktivity môže ďalej posilniť participácia verejnosti. Lídri komunít a miestne iniciatívy zohrávajú dôležitú úlohu pri šírení informácií a získavaní podpory pre klimatické politiky.[12] Úspešné projekty Interreg preto často spájajú inštitúcie a občiansku spoločnosť. Vďaka tomu môžu byť pojekty a opatrenia odborne zdatné a zároveň i prispôsobené danému prostrediu.[13] Obce a regióny so silnými miestnymi iniciatívami a dobre rozvinutými sieťami spolupráce medzi rôznymi úrovňami riadenia navyše často dosahujú výraznejšie znižovanie emisií. Aj to poukazuje na význam prepájania občianskych iniciatív s medzinárodnou spoluprácou.[14]

V krajinách strednej Európy vytvárajú národná legislatíva a klimatické stratégie základný rámec pre zapojenie miestnych a regionálnych aktérov. Medzi jednotlivými krajinami však naďalej existujú výrazné rozdiely v inštitucionálnych kapacitách, politickej kultúre aj tradíciách miestnej a regionálnej samosprávy. Napriek týmto rozdielom sa môžu subnárodní aktéri v celej strednej Európe zapájať do paradiplomatických aktivít, najmä prostredníctvom programov spolupráce financovaných z prostriedkov

[9] Sillak, S., & Vasser, M. (2023). How might we co-design energy transition policy in old industrial regions? Environmental Policy and Governance, 33(2), 139–152. https://doi.org/10.1002/eet.2007
[10] Kelsey, N. (2021). Cities, commons, and the unilateral provision of public goods. International Relations, 35(3), 489–509. https://doi.org/10.1177/00471178211037089
[11] Amorim-Maia, A. T., Anguelovski, I., Chu, E., & Connolly, J. (2022). Intersectional climate justice: A conceptual pathway for bridging adaptation planning, transformative action, and social equity. Urban Climate, 41, 101053. https://doi.org/10.1016/j.uclim.2021.101053
[12] Cunningham, R., Cvitanovic, C., Measham, T., Jacobs, B., Dowd, A.-M., & Harman, B. (2016). Engaging communities in climate adaptation: the potential of social networks. Climate Policy, 16(7), 894–908. https://doi.org/10.1080/14693062.2015.1052955
[13] Brownlee, T. D., Camaioni, C., Magaudda, S., Mugnoz, S., & Pellegrino, P. (2021). The INTERREG Italy-Croatia Joint_SECAP Project: A Collaborative Approach for Adaptation Planning. Sustainability, 14(1), 404. https://doi.org/10.3390/su14010404
[14] Fraser, T., & Temocin, P. (2021). Grassroots vs. greenhouse: the role of environmental organizations in reducing carbon emissions. Climatic Change, 169(3–4), 22. https://doi.org/10.1007/s10584-021-03260-4

EÚ. Politika súdržnosti EÚ na obdobie 2021-2027 toto prepojenie ďalej posilňuje prostredníctvom piatich hlavných cieľov. Dva z nich (Ekologickejšia, nízkouhlíková Európa a Európa bližšie k občanom) sú obzvlášť dôležité pre klimatické aktivity miest a regiónov. Uplatňovanie zásady „výrazne nenarušiť", ktorá vychádza z nariadenia EÚ o taxonómii, zároveň vyžaduje, aby podporené investície neboli v rozpore so širšími environmentálnymi cieľmi. Tým sa posilňuje súlad medzi prioritami EÚ a realizáciou opatrení v jednotlivých územiach.

Tento text skúma, ako miestni a regionálni aktéri z piatich krajín strednej Európy (Rakúska, Česka, Maďarska, Poľska a Slovenska) využívajú nástroje paradiplomacie, predovšetkým projekty Interreg, na podporu energetickej transformácie a napredovanie smerom ku klimatickej neutralite. Empirická analýza zahŕňa projekty financované v programovom období 2021-2027 prostredníctvom cezhraničných, nadnárodných a medziregionálnych programov Interreg, do ktorých sú tieto krajiny zapojené. Text hľadá odpoveď na nasledujúcu výskumnú otázku: Do akej miery sú projekty Interreg s účasťou krajín strednej Európy v súlade s prioritami Európskej zelenej dohody? Pozornosť sa preto sústreďuje na medzinárodnú spoluprácu ako nástroj podpory inovácií, vzájomného učenia sa a zavádzania opatrení v oblasti klímy a energetiky na miestnej a regionálnej úrovni.

Text je rozdelený do štyroch hlavných častí. Nasledujúca časť predstavuje metodológiu a vysvetľuje spôsob výberu a klasifikácie projektov Interreg. Ďalšia časť prináša empirickú analýzu zelených a ostatných projektov, ich tematického zamerania, rozpočtov a rozdelenia medzi jednotlivé krajiny a programy. Záverečná časť sumarizuje hlavné zistenia a hodnotí ich význam pre ďalší rozvoj regionálnej spolupráce v oblasti klimatickej a energetickej politiky.

2. Metodológia

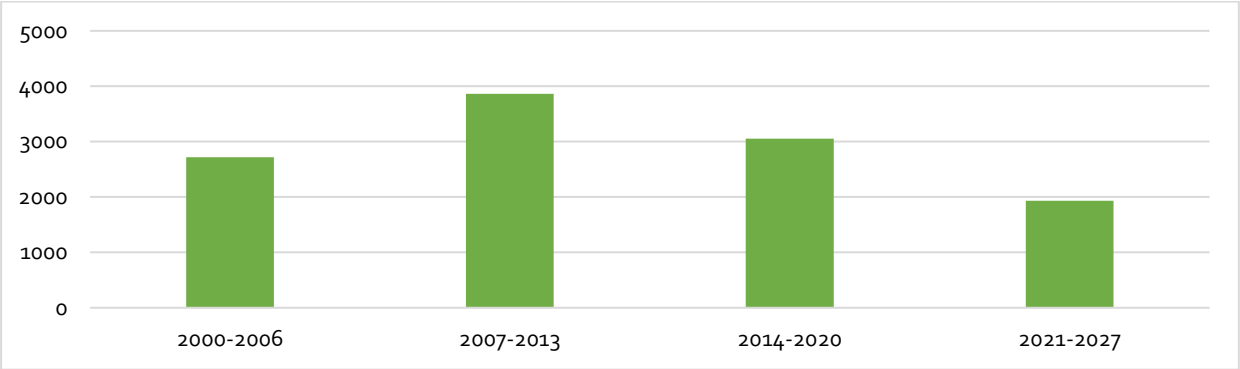
Tento text skúma, do akej miery sú projekty Interreg s účasťou krajín strednej Európy v súlade s prioritami Európskej zelenej dohody.

Prvým krokom bolo vytvorenie komplexnej databázy projektov Interreg. Program Interreg poskytuje vhodný rámec na skúmanie toho, ako regionálne paradiplomatické aktivity prispievajú k napĺňaniu klimatických a energetických priorít EÚ, keďže podporuje spoluprácu miestnych a regionálnych aktérov. Analýza sa zamerala na päť krajín strednej Európy, a to Rakúsko, Česko, Maďarsko, Poľsko a Slovensko. Rozšírenie geografického záberu nad rámec tradičnej Vyšehradskej skupiny umožnilo zachytiť širšie spektrum regionálnej spolupráce v strednej Európe. Údaje boli získané z oficiálnej databázy projektov Interreg v januári 2026. Celkovo súbor obsahoval 11 693 projektov a vytvoril tak základ na posúdenie klimaticky relevantných aspektov spolupráce v rámci programu Interreg.

V druhom kroku sme skúmali rozdelenie projektov podľa jednotlivých programových období Interreg. V období 2000-2006 bolo realizovaných 2 717 projektov. V prípade štyroch z piatich sledovaných krajín sa toto obdobie čiastočne prekrývalo s predvstupovou fázou pred ich vstupom do EÚ. Najvyšší počet projektov, takmer 4 000, bol zaznamenaný v programovom období 2007-2013. V nasledujúcom období 2014-2020 ich počet klesol približne o 1 000. V databáze sa nachádza 1 932 projektov patriacich do súčasného programového obdobia 2021-2027. Projekty financované v tomto období sa však môžu

realizovať až do roku 2030, a preto sa ich počet v databáze bude ďalej zvyšovať. Pri 129 projektoch sa programové obdobie nepodarilo identifikovať.

Graf 1. Rozdelenie projektov Interreg podľa programového obdobia

Zdroj údajov: Projekty Interreg

Tretí krok sa zameral na podrobnú analýzu projektov z programového obdobia 2021-2027. Toto obdobie sme vybrali preto, že ide o prvý programový cyklus EÚ, ktorý do svojho politického rámca výslovne začlenil ciele Európskej zelenej dohody. Pri všetkých 1 932 projektoch sme posudzovali, či ich ciele a aktivity súvisia s Európskou zelenou dohodou. Projekt bol zaradený medzi zelené, ak sa venoval aspoň jednej z týchto oblastí: čistá energia, obehové hospodárstvo, výstavba a obnova budov, udržateľná mobilita, biodiverzita a ekosystémy, udržateľné potravinové systémy, nulové znečistenie alebo zmierňovanie zmeny klímy a adaptácia na jej dôsledky.[15] Projekty, ktoré sa obsahovo nezaoberali ani jednou z týchto oblastí, boli zaradené medzi ostatné projekty.

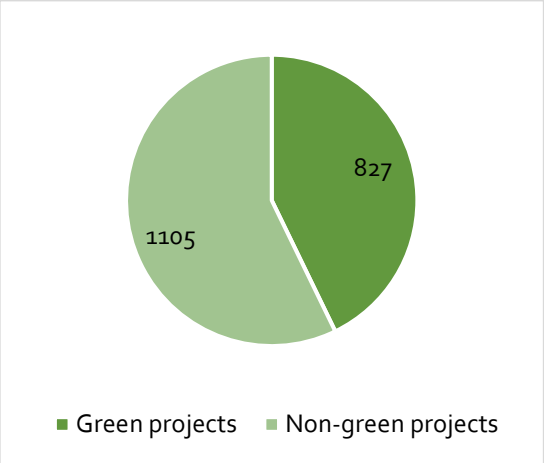
Hoci sú projekty Interreg oficiálne priradené ku konkrétnym politickým cieľom a tematickým kategóriám, tieto zaradenia si vyberajú samotní projektoví partneri a nie vždy úplne vystihujú klimatické alebo energetické zameranie projektu. Príkladom je projekt LifeLongWood realizovaný v rámci programu Rakúsko-Slovinsko, ktorý bol formálne zaradený pod politický cieľ Sociálnejšia a inkluzívnejšia Európa a do tematickej oblasti **Vzdelávanie a odborná príprava**. Jeho aktivity sa však zameriavali na udržateľné využívanie dreva a celoživotné vzdelávanie v oblasti hospodárenia so zdrojmi, čím mali jasnú väzbu na priority Európskej zelenej dohody. Počas kódovania bol preto projekt zaradený medzi klimaticky relevantné. Takýto postup umožnil zachytiť skutočný prínos projektov Interreg ku klimatickým a energetickým cieľom aj v prípadoch, keď ich oficiálne programové zaradenie tento prínos dostatočne nevystihovalo.

[15] European Commission. (2019). The European Green Deal. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_19_6691

3. Analýza

Táto časť predstavuje výsledky analýzy paradiplomatických aktivít miestnych a regionálnych aktérov z krajín strednej Európy. Ako ukazuje Graf 2, značná časť analyzovaných projektov sa venovala témam súvisiacim s klímou, energetikou a životným prostredím, ktoré nadväzujú na priority Európskej zelenej dohody. Z celkového počtu 1 932 projektov zahrnutých do databázy bolo 827 zaradených medzi zelené a 1 105 medzi ostatné, teda nezelené projekty. Zelené projekty zahŕňali široké spektrum aktivít.

Graf 2. Zelené a ostatné projekty Interreg v programovom období 2021-2027

Zdroj údajov: Projekty Interreg

Iniciatívy v oblasti klimatických politík podporovali strategické plánovanie, koordináciu medzi inštitúciami, adaptačné opatrenia, klimatické vzdelávanie a ochranu biodiverzity vrátane ochrany lesov, ekosystémov a vodných zdrojov. Projekty zamerané na odpadové hospodárstvo podporovali zavádzanie princípov obehového hospodárstva v priemysle, vznik centier opätovného použitia, predchádzanie vzniku odpadu a recykláciu. Projekty v oblasti mobility sa venovali rozvoju elektromobility vrátane nabíjacích staníc, rozvoju cyklistickej infraštruktúry, integrovaných dopravných systémov a inteligentných riešení riadenia dopravy.

Energetické projekty sa zameriavali na využívanie obnoviteľných zdrojov energie, zvyšovanie energetickej efektívnosti, rozvoj nízkouhlíkových systémov centrálneho zásobovania teplom a podporu komunitnej energetiky. Projekty v oblasti poľnohospodárstva podporovali udržateľné postupy hospodárenia, efektívnejšie využívanie zdrojov, ochranu biodiverzity a znižovanie emisií z poľnohospodárskej činnosti. Takéto iniciatívy sú mimoriadne dôležité, pretože dekarbonizácia poľnohospodárstva býva v národných klimatických politikách často menej rozpracovaná a jej zavádzanie do praxe je náročné. Projekty zeleného cestovného ruchu prepájali miestny a regionálny rozvoj s ochranou životného prostredia, udržateľnou mobilitou, kultúrnym dedičstvom a zodpovedným využívaním prírodných zdrojov. Ďalšie iniciatívy sa venovali obnove a energetickej modernizácii starších budov, zlepšovaniu kvality ovzdušia a pôdy, vodnému hospodárstvu, adaptácii na klimatické riziká a rozvoju zelených technológií.

V databáze Interreg mohol byť každý projekt zaradený až do troch tematických kategórií, ktoré vyberal vedúci partner spolu s ostatnými projektovými partnermi. Išlo teda o kategórie určené samotnými realizátormi projektov. Téma 1 spravidla označovala hlavné alebo najdôležitejšie zameranie projektu, zatiaľ čo témy 2 a 3, ak boli uvedené, zachytávali jeho ďalšie rozmery. Takéto členenie odráža skutočnosť, že mnohé projekty sa venovali viacerým navzájom prepojeným oblastiam. S cieľom poskytnúť prehľadnú analýzu vychádza tematické hodnotenie v tomto texte výlučne z témy 1 (sumár je v Tabuľke 1).

Tabuľka 1. Rozdelenie zelených a ostatných projektov podľa hlavnej tematickej kategórie

Prioritná téma projektu	Zelené projekty	Ostatné projekty	Projekty spolu	Podiel zelených projektov (v %)
Poľnohospodárstvo, rybárstvo a lesné hospodárstvo	40	15	55	72,7
Zmena klímy a biodiverzita	26	0	26	100
Klastre a hospodárska spolupráca	15	11	26	57,7
Správa pobrežných oblastí a námorné otázky	2	4	6	33,3
Integrácia komunít a spoločná identita	11	44	55	20
Výstavba a obnova	14	6	20	70
Spolupráca medzi záchrannými zložkami	39	25	64	60,9
Kultúrne dedičstvo a umenie	5	124	129	3,9
Demografické zmeny a migrácia	1	20	21	4,8
Vzdelávanie a odborná príprava	18	26	44	40,9
Energetická efektívnosť	21	0	21	100
Systémy hodnotenia a výsledky	10	4	14	71,4
Riadenie a partnerstvo	55	71	126	43,7
Zelené technológie	22	0	22	100
Zdravotnícke a sociálne služby	2	38	40	5
IKT a digitálna spoločnosť	14	41	55	25,5
Zlepšovanie dopravných spojení	0	7	7	0
Infraštruktúra	19	20	39	48,7
Inovačná kapacita a zvyšovanie povedomia	18	10	28	64,3
Inštitucionálna spolupráca a siete spolupráce	25	83	108	23,1
Prenos poznatkov a technológií	88	142	230	38,3
Trh práce a zamestnanosť	8	75	83	9,6
Logistika a nákladná doprava	8	4	12	66,7
Riadenie prírodných a človekom spôsobených hrozieb a rizík	21	1	22	95,5
Nové produkty a služby	2	1	3	66,7
Regionálne plánovanie a rozvoj	4	8	12	33,3
Obnoviteľné zdroje energie	33	0	33	100
Rozvoj vidieckych a okrajových oblastí	5	23	28	17,9
Malé a stredné podniky a podnikanie	6	5	11	54,5
Bezpečnosť	4	10	14	28,6
Vedecká spolupráca	2	5	7	28,6
Sociálne začlenenie a rovnosť príležitostí	6	54	60	10
Kvalita pôdy a ovzdušia	11	1	12	91,7
Udržateľné hospodárenie s prírodnými zdrojmi	13	0	13	100
Cestovný ruch	79	208	287	27,5
Doprava a mobilita	14	11	25	56
Rozvoj miest	11	3	14	78,6
Odpad a znečistenie	124	3	127	97,6
Vodné hospodárstvo	29	2	31	93,5
Vodné cesty, jazerá a rieky	2	0	2	100

Zdroj údajov: Projekty Interreg

Ako ukazuje Tabuľka 1, najviac projektov bolo zaradených do kategórie Cestovný ruch, a to 287 projektov. Nasledovali Prenos poznatkov a technológií s 230 projektmi, Kultúrne dedičstvo a umenie so 129 projektmi, Odpad a znečistenie so 127 projektmi, Riadenie a partnerstvo so 126 projektmi, Inštitucionálna spolupráca a siete spolupráce so 108 projektmi, Trh práce a zamestnanosť s 83 projektmi, Spolupráca medzi záchrannými zložkami so 64 projektmi a Sociálne začlenenie a rovnosť príležitostí so 60 projektmi. Do kategórií Poľnohospodárstvo, rybárstvo a lesné hospodárstvo a Integrácia komunít a spoločná identita bolo zaradených zhodne po 55 projektov. Na opačnom konci rebríčka sa nachádzala kategória Vodné cesty, jazerá a rieky, ktorá zahŕňala iba dva projekty. Nasledovali Nové produkty a služby s tromi projektmi a Správa pobrežných oblastí a námorné otázky so šiestimi projektmi.

Ak sa zameriame iba na zelené projekty, tematické rozdelenie je výrazne odlišné. Najviac zelených projektov patrilo do kategórie Odpad a znečistenie, celkovo 124, pričom väčšina z nich sa venovala riešeniam obehového hospodárstva. Nasledoval Prenos poznatkov a technológií s 88 zelenými projektmi, z ktorých mnohé podporovali výmenu dobrej praxe, budovanie kapacít a vzájomné učenie sa v oblasti tvorby politík.

Niektoré tematické kategórie boli výlučne prepojené so zelenými projektmi. Medzi zelené boli zaradené všetky projekty, ktorých hlavnou témou boli Obnoviteľné zdroje energie, Zmena klímy a biodiverzita, Zelené technológie, Energetická efektívnosť, Udržateľné hospodárenie s prírodnými zdrojmi alebo Vodné cesty, jazerá a rieky.

Naopak, ani jeden zo siedmich projektov zaradených do kategórie Zlepšovanie dopravných spojení nebol vyhodnotený ako zelený. Tieto projekty sa sústreďovali najmä na výstavbu alebo údržbu ciest, nie na rozvoj udržateľnej dopravy. V kategórii Demografické zmeny a migrácia sa nachádzal iba jeden zelený projekt. Zapojilo sa doň 17 partnerov a prepájal verejné orgány, miestne organizácie, podniky, starších ľudí a osoby so zdravotným znevýhodnením s cieľom podporiť vznik inkluzívnejších komunít pripravených na zelenú a digitálnu transformáciu.[16]

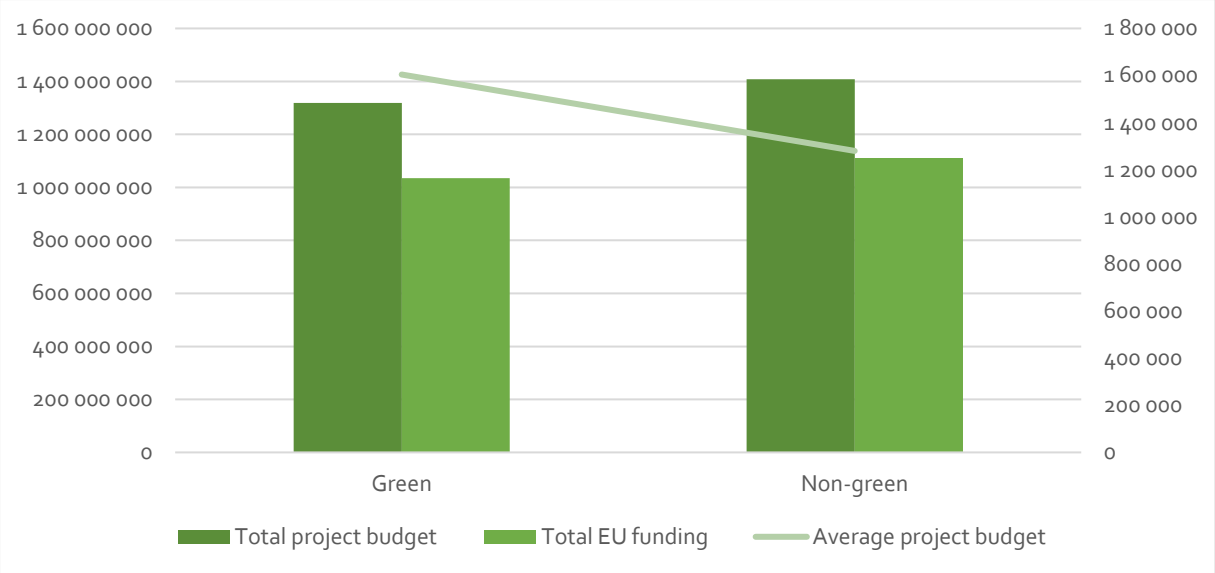
Informácie o celkovom rozpočte projektu boli dostupné pri 1 922 z celkového počtu 1 932 projektov, zatiaľ čo pri desiatich projektoch tieto údaje chýbali. Spomedzi projektov s dostupnými finančnými údajmi bolo 822 zaradených medzi zelené a 1 100 medzi ostatné. Celkový rozpočet všetkých projektov dosiahol približne 2,73 miliardy eur, z čoho približne 2,15 miliardy eur tvorilo financovanie z prostriedkov EÚ, ako ukazuje obrázok 3. Príspevky EÚ tak predstavovali približne 78,7 % rozpočtov projektov zahrnutých v databáze. Celkové rozpočty zelených projektov dosiahli približne 1,32 miliardy eur, pričom z fondov EÚ získali približne 1,03 miliardy eur. Ostatné projekty mali mierne vyšší spoločný rozpočet, približne 1,41 miliardy eur, z čoho približne 1,11 miliardy eur pochádzalo z financovania EÚ.

Rozdiel je ešte výraznejší pri porovnaní priemernej veľkosti projektov. Priemerný rozpočet zeleného projektu bol približne 1,6 milióna eur, zatiaľ čo pri ostatných projektoch dosahoval približne 1,28 milióna eur. Priemerný zelený projekt bol teda približne o 25 % väčší, čo naznačuje, že zelené projekty bývajú

[16] Interreg. (2026). Elevate multi-level governance for inclusive communities. https://interreg-danube.eu/projects/elevate

finančne náročnejšie. Hoci ostatných projektov bolo viac, a preto mali aj mierne vyšší spoločný rozpočet, zelené projekty získali významnú časť dostupného financovania. Súvisí to s vyššími investičnými nárokmi projektov zameraných na energetickú infraštruktúru, obnovu budov, udržateľnú mobilitu, odpadové hospodárstvo a obehové hospodárstvo, ochranu biodiverzity a prírody, ako aj pripravenosť na mimoriadne udalosti súvisiace so zmenou klímy a budovanie kapacít.

Graf 3. Celkové a priemerné rozpočty zelených a ostatných projektov

Zdroj údajov: Projekty Interreg

Finančne najnáročnejší zelený projekt mal rozpočet vyšší ako 10 miliónov eur a prepájal rumunské a maďarské záchranné zložky s cieľom zlepšiť pripravenosť na katastrofy súvisiace so zmenou klímy. Jeho aktivity zahŕňali spoločné školenia, modernizáciu vybavenia a lepšiu koordináciu cezhraničných zásahov, ktoré mali zvýšiť bezpečnosť a odolnosť miestnych komunít.[17] Na opačnom konci spektra bol zelený projekt s najnižším rozpočtom, približne 2 000 eur. Spojil včelárov z Tirolska a Bavorska, ktorí sa zamerali na ochranu rozmanitosti včiel, podporu šľachtenia odolného voči chorobám a vytvorenie prvej oficiálne uznanej cezhraničnej včelárskej stanice v Európe.[18]

Analýza sa ďalej venuje zapojeniu jednotlivých krajín strednej Európy. Porovnanie na úrovni krajín sa sústreďuje výlučne na programy cezhraničnej spolupráce, predovšetkým na programy Interreg VI-A. Nezahŕňa širšie nadnárodné a medziregionálne programy Interreg VI-B Alpský priestor, Interreg VI-B Región Baltského mora, Interreg VI-B Stredná Európa, Interreg VI-B Dunaj, Interreg VI-C Interreg Europe

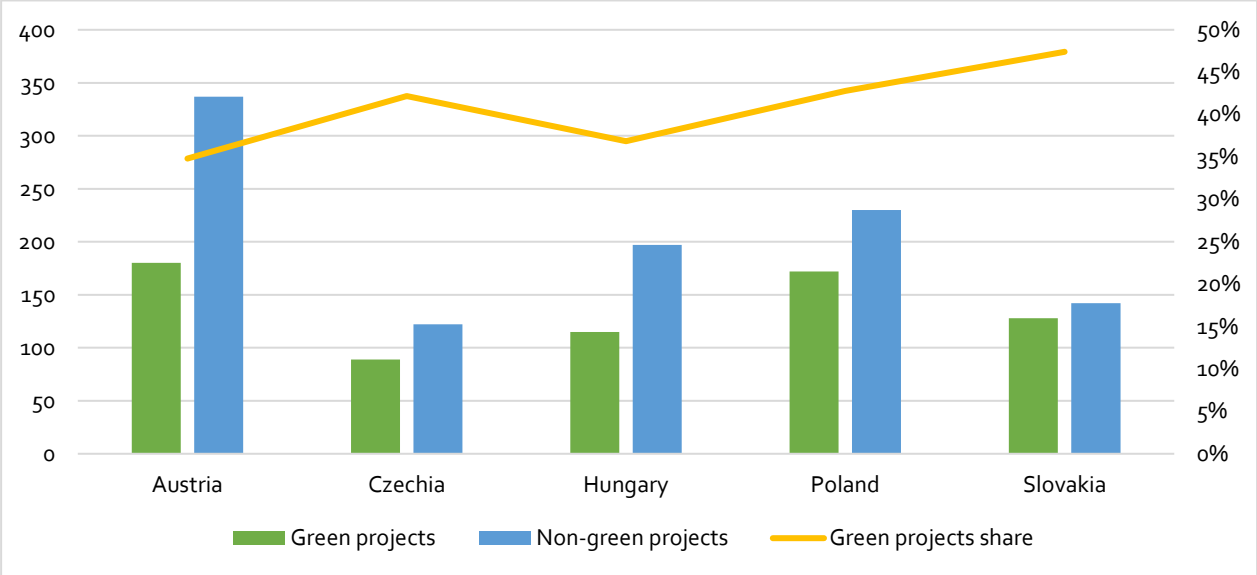
[17] Interreg. (2026). Timely and efficient response in case of emergency situations in cross border area. https://interreg-rohu.eu/en/project_library/test-teres-rohu00623-timely-and-efficient-response-in-case-of-emergency-situations-in-the-cross-border-area/

[18] Interreg. (2026). Grenzüberschreitende Erweiterung und gemeinsamer Betrieb der Belegstelle „An den drei Wassern". https://www.euregio-zwk.org/projekte/ezwk-belegstelle

a Interreg VI-C URBACT IV, ktorých geografický záber pokrýva väčšie skupiny regiónov a krajín. Súbor cezhraničných projektov obsahuje 1 360 projektov realizovaných v rámci 22 programov. Projekt bol priradený ku krajine vtedy, ak sa daná krajina nachádzala v názve príslušného programu cezhraničnej spolupráce. Keďže tieto programy spravidla zahŕňajú najmenej dve krajiny, ten istý projekt mohol byť započítaný pri každej zo zúčastnených krajín zahrnutých do analýzy.

Rakúsko sa zapojilo do výrazne najvyššieho počtu cezhraničných projektov a krajina mala aj najvyšší počet zelených projektov. Zároveň však mala najnižší podiel zelených projektov, a to 34,8 %. Slovensko sa síce zúčastnilo na podstatne menšom počte projektov, no dosiahlo najvyšší podiel zelených projektov, konkrétne 47,4 %. Nasledovali Poľsko so 42,8 % a Česko so 42,2 %, zatiaľ čo v prípade Maďarska predstavoval podiel zelených projektov 36,9 %. Tieto rozdiely pravdepodobne vyplývajú najmä zo zloženia a tematického zamerania bilaterálnych a multilaterálnych programov spolupráce, do ktorých boli jednotlivé krajiny zapojené.

Graf 4. Zelené a ostatné cezhraničné projekty podľa krajiny

Zdroj údajov: Projekty Interreg

Spomedzi piatich sledovaných krajín sa Rakúsko zapojilo do najvyššieho počtu cezhraničných projektov, celkovo do 517 projektov (tabuľka 2). Z nich bolo 180 zaradených medzi zelené a 337 medzi ostatné projekty. Vysoký počet rakúskych projektov súvisel najmä s programom Rakúsko-Nemecko/Bavorsko. Hoci bolo v tomto programe medzi zelené zaradených iba 27,8 % projektov, v absolútnom počte išlo až o 81 zelených projektov, čo bolo najviac zo všetkých sledovaných programov. Takmer polovica ostatných projektov s účasťou Rakúska sa zameriavala na cestovný ruch alebo kultúrne dedičstvo a umenie bez jednoznačného prepojenia s udržateľným rozvojom. Finančne najnáročnejší zelený projekt s rozpočtom

takmer 10 miliónov eur spojil rakúske a slovenské školy s cieľom pomôcť ľuďom rozvíjať praktické zelené a digitálne zručnosti, ktoré zodpovedajú potrebám trhu práce.[19]

Tabuľka 2. Projekty cezhraničnej spolupráce v Rakúsku

Program	Zelené projekty	Ostatné projekty	Projekty spolu	Podiel zelených projektov
2021 - 2027 Interreg VI-A Rakúsko-Česko	22	29	51	43,1%
2021 - 2027 Interreg VI-A Rakúsko-Nemecko/Bavorsko	81	210	291	27,8%
2021 - 2027 Interreg VI-A Rakúsko-Maďarsko	15	17	32	46,9%
2021 - 2027 Interreg VI-A Nemecko-Rakúsko-Švajčiarsko-Lichtenštajnsko (Alpský Rýn-Bodamské jazero-Horný Rýn)	12	17	29	41,4%
2021 - 2027 Interreg VI-A Slovensko-Rakúsko	12	13	25	48,0%
2021 - 2027 Interreg VI-A Slovinsko-Rakúsko	38	51	89	42,7%

Zdroj údajov: Projekty Interreg

Tabuľka 3. Projekty cezhraničnej spolupráce v Poľsku

Program	Zelené projekty	Ostatné projekty	Projekty spolu	Podiel zelených projektov
2021 - 2027 Interreg VI-A Nemecko/Brandenbursko-Poľsko	19	20	39	48,7%
2021 - 2027 Interreg VI-A Nemecko/Meklenbursko-Predpomoransko/Brandenbursko-Poľsko	8	22	30	26,7%
2021 - 2027 Interreg VI-A Litva-Poľsko	25	75	100	25,0%
2021 - 2027 Interreg VI-A NEXT Poľsko - Ukrajina	44	34	78	56,4%
2021 - 2027 Interreg VI-A Poľsko-Dánsko-Nemecko-Litva-Švédsko (Južný Baltik)	32	22	54	59,3%
2021 - 2027 Interreg VI-A Poľsko-Nemecko/Sasko	9	20	29	31,0%
2021 - 2027 Interreg VI-A Poľsko-Slovensko	35	37	72	48,6%

Zdroj údajov: Projekty Interreg

Poľsko malo druhý najvyšší počet projektov a zapojilo sa do 402 cezhraničných projektov (tabuľka 3). Z nich bolo 172 zaradených medzi zelené a 230 medzi ostatné projekty. Najväčším poľským programom v databáze bol program Litva-Poľsko so 100 projektmi, hoci medzi zelené bola zaradená len približne štvrtina z nich. V programe Poľsko-Ukrajina už zelené projekty tvorili väčšinu, konkrétne 44 zo 78 projektov. Finančne najnáročnejší projekt v rámci tohto programu mal rozpočet vyšší ako 7 miliónov eur a spojil poľské a ukrajinské regióny s cieľom zlepšiť kvalitu pitnej vody, rozšíriť vodovodnú a kanalizačnú

[19] Interreg. (2026). IFIT NEXT – Competence development and awareness-raising in the fields of Industry 4.0, green energy, and digital citizenship.https://projects.sk-at.eu/de/ifit-next-kompetenzenentwicklung-und-bewusstseinsforderung-der-themenbereiche-industrie-4-0-green-energy-und-digitale-burgerschaft/

infraštruktúru a chrániť spoločné rieky, jazerá a podzemné vody pred znečistením.[20] Zelené projekty tvorili väčšinu aj v programe Južný Baltik, kde ich bolo 32 z celkového počtu 54. Finančne najnáročnejší projekt v tomto programe mal rozpočet takmer 4 milióny eur a spojil krajiny v okolí Baltského mora pri riešení znečistenia spôsobeného lodnými vrakmi, nebezpečnými palivami a muníciou uloženou na morskom dne. Projekt sa zároveň zameral na zlepšenie spoločného manažmentu vrakov a zvyšovanie povedomia verejnosti.[21]

Maďarsko bolo zapojené do 312 cezhraničných projektov, z ktorých bolo 115 zaradených medzi zelené a 197 medzi ostatné projekty (tabuľka 4). Najviac projektov sa realizovalo v rámci programu Rumunsko-Maďarsko, hoci zo 91 projektov bolo medzi zelené zaradených iba 27. Viaceré z nich však mali mimoriadne vysoké rozpočty. Dva finančne najnáročnejšie zelené projekty s účasťou Maďarska boli zároveň druhým a tretím najväčším zeleným projektom v celom analyzovanom súbore. Každý z nich mal rozpočet približne 9 miliónov eur a zameriaval sa na rozvoj obnoviteľných zdrojov energie. Prvý projekt sa sústreďuje na lepšie využívanie miestnych obnoviteľných zdrojov energie, vytváranie energetických komunít a podporu verejných inštitúcií pri znižovaní a efektívnejšom vyvažovaní spotreby energie.[22] Druhý podporuje zavádzanie opatrení na zvýšenie energetickej efektívnosti, využívanie solárnej energie a geotermálne vykurovanie vo verejných budovách. Prispieva tak k vytváraniu ekologickejšieho, energeticky efektívnejšieho a sebestačnejšieho cezhraničného regiónu.[23]

Tabuľka 4. Projekty cezhraničnej spolupráce v Maďarsku

Program	Zelené projekty	Ostatné projekty	Projekty spolu	Podiel zelených projektov
2021 - 2027 Interreg VI-A Maďarsko-Slovensko	27	23	50	54,0%
2021 - 2027 Interreg VI-A IPA Maďarsko-Srbsko	22	38	60	36,7%
2021 - 2027 Interreg VI-A NEXT Maďarsko - Slovensko - Rumunsko - Ukrajina	10	29	39	25,6%
2021 - 2027 Interreg VI-A Rumunsko-Maďarsko	27	64	91	29,7%
2021 - 2027 Interreg VI-A Slovinsko-Maďarsko	14	26	40	35,0%

Zdroj údajov: Projekty Interreg

Česko malo v absolútnom vyjadrení najnižší počet projektov, celkovo 211 cezhraničných projektov (tabuľka 5). Z nich bolo 89 zaradených medzi zelené a 122 medzi ostatné projekty. Najväčším českým cezhraničným programom bol program Slovensko-Česko. Spomedzi väčších programov zároveň patril k tým, ktoré sa najvýraznejšie zameriavali na zelené aktivity, keďže zahŕňal 44 zelených a 40 ostatných

[20] Interreg. (2026). Sustainable water management: a way to revitalize western Ukraine and eastern Poland. https://pl-ua.eu/pl/projekty-i-historie/water/
[21] Interreg. (2026). BALTWRECK – Preventing massive marine waters chemical pollution from the leaking wrecks and munition/weapon dumps in the South Baltic.https://southbaltic.eu/projects-and-success-stories/baltwreck-preventing-massive-marine-waters-chemical-pollution-from-the-leaking-wrecks-and-munition-weapon-dumps-in-the-south-baltic/
[22] Interreg. (2026). Green Cross-Border Region. https://interreg-rohu.eu/en/project_library/gcbr-green-cross-border-region-rohu-633/
[23] Interreg. (2026). Renewable Energy Works Well. https://interreg-rohu.eu/en/project_library/renew-renewable-energy-works-well-rohu-617/

projektov. Finančne najnáročnejší zelený projekt v tomto programe mal rozpočet vyšší ako 2 milióny eur. Jeho cieľom bolo zlepšiť kvalitu vody a chrániť biodiverzitu v cezhraničných riekach prostredníctvom znižovania znečistenia odpadovými vodami a využívania pokročilého modelovania na efektívnejšie riadenie ich vypúšťania.[24]

Tabuľka 5. Projekty cezhraničnej spolupráce v Česku

Program	Zelené projekty	Ostatné projekty	Projekty spolu	Podiel zelených projektov
2021 - 2027 Interreg VI-A Rakúsko-Česko	22	29	51	43,1%
2021 - 2027 Interreg VI-A Nemecko/Bavorsko-Česko	21	52	73	28,8%
2021 - 2027 Interreg VI-A Nemecko/Sasko-Česko	2	1	3	66,7%
2021 - 2027 Interreg VI-A Slovensko-Česko	44	40	84	52,4%

Zdroj údajov: Projekty Interreg

Tabuľka 6. Projekty cezhraničnej spolupráce na Slovensku

Program	Zelené projekty	Ostatné projekty	Projekty spolu	Podiel zelených projektov
2021 - 2027 Interreg VI-A Maďarsko-Slovensko	27	23	50	54,0%
2021 - 2027 Interreg VI-A NEXT Maďarsko - Slovensko - Rumunsko - Ukrajina	10	29	39	25,6%
2021 - 2027 Interreg VI-A Poľsko-Slovensko	35	37	72	48,6%
2021 - 2027 Interreg VI-A Slovensko-Rakúsko	12	13	25	48,0%
2021 - 2027 Interreg VI-A Slovensko-Česko	44	40	84	52,4%

Zdroj údajov: Projekty Interreg

Slovensko sa zapojilo do 270 cezhraničných projektov, z ktorých bolo 128 zaradených medzi zelené a 142 medzi ostatné projekty (tabuľka 6). S podielom zelených projektov na úrovni 47,4 % dosiahlo spomedzi piatich sledovaných krajín najvyššiu hodnotu. Zelené projekty tvorili väčšinu v programe Slovensko-Česko aj v programe Maďarsko-Slovensko. Jeden z výraznejších projektov spojil slovenské a maďarské samosprávy pri revitalizácii mestskej zelene, jej prispôsobovaní dôsledkom zmeny klímy a výmene praktických riešení na vytváranie zelenších a odolnejších miest.[25] V rámci programu NEXT Maďarsko-Slovensko-Rumunsko-Ukrajina, v ktorom tvorili zelené projekty len približne štvrtinu všetkých projektov, ďalšia iniciatíva prepojila maďarských, slovenských a ukrajinských partnerov. Jej cieľom bolo posilniť

[24] Interreg. (2026). Improving conditions for the development of biodiversity and reducing the impacts of climate change in catchment areas of urbanised drainage systems in border regions. https://www.sevak.sk/eu-fondy/zlepsenie-podmienok-pre-rozvoj-biodiverzity-a-znizovanie-dopadov-klimatickej-zmeny-v-povodiach-urbanizovanych-kanalizacnych-systemov-v-prihranicnych-regionoch/

[25] Interreg. (2026). Green cities in the area of Danube Region. https://interreghusk.eu/projects/greencities-2/

miestnu odolnosť voči dôsledkom zmeny klímy prostredníctvom opatrení na zadržiavanie vody, zelených striech, dažďových záhrad a protipovodňových riešení.[26]

Okrem programov cezhraničnej spolupráce (Interreg A) databáza zahŕňa aj šesť nadnárodných a medziregionálnych programov. Spolu sa v ich rámci realizovalo 572 projektov, pričom zelené projekty tvorili 53,8 % všetkých projektov v tejto skupine programov (tabuľka 7). Na rozdiel od cezhraničných programov, ktoré spravidla prepájajú susediace regióny z dvoch alebo viacerých krajín, nadnárodné programy (Interreg B) pokrývajú rozsiahlejšie územia spojené spoločnými charakteristikami alebo podobnými výzvami. Medziregionálne programy (Interreg C) majú ešte širší geografický záber a podporujú spoluprácu, vzájomné učenie sa pri tvorbe politík a výmenu poznatkov v celej Európe a nielen v prihraničných regiónoch.

Tabuľka 7. Ostatné programy Interreg

Program	Zelené projekty	Ostatné projekty	Projekty spolu	Podiel zelených projektov
2021 - 2027 Interreg VI-B Región Alpy	37	7	44	84,1%
2021 - 2027 Interreg VI-B Región Baltského mora	54	35	89	60,7%
2021 - 2027 Interreg VI-B Stredná Európa	73	50	123	59,3%
2021 - 2027 Interreg VI-B Dunajský región	59	62	121	48,8%
2021 - 2027 Interreg VI-C Interreg Európa	83	109	192	43,2%
2021 - 2027 Interreg VI-C URBACT IV	2	1	3	66,7%

Zdroj údajov: Projekty Interreg

Program Interreg VI-B Región Alpy prepája regióny zo siedmich alpských krajín: Rakúska, Francúzska, Nemecka, Talianska, Lichtenštajnska, Slovinska a Švajčiarska. Z piatich krajín strednej Európy sledovaných v tomto texte je súčasťou programového územia iba Rakúsko. Mimoriadne vysoký podiel zelených projektov odráža environmentálne a územné výzvy alpského regiónu, medzi ktoré patria adaptácia na zmenu klímy, ochrana biodiverzity, energetická transformácia, udržateľná mobilita, hospodárenie so zdrojmi a odolnosť horských komunít. V oblasti adaptácie na zmenu klímy napríklad jeden z projektov pomáha alpským regiónom lepšie sa pripraviť na extrémne prejavy počasia. Zlepšuje ich schopnosť porozumieť reťazovým klimatickým rizikám, ako sú vlny horúčav, búrky a povodne, a účinnejšie zvládať ich vzájomne sa posilňujúce dôsledky.[27]

Program Interreg VI-B Región Baltského mora zahŕňa deväť krajín: Dánsko, Estónsko, Fínsko, Nemecko, Lotyšsko, Litvu, Poľsko, Švédsko a Nórsko. Spomedzi piatich analyzovaných krajín strednej Európy je do jeho programového územia zapojené iba Poľsko. Prevaha zelených projektov zodpovedá výraznému

[26] Interreg. (2026). We Catch and Retain: rainwater collection, anti-flood and greening measures in border municipalities of HU-SK-UA region. https://www.michalovce.sk/sk/clanok/nazov-projektu-cezhranicna-spolupraca-zamerana-na-zber-dazdovej-vody-protipovodnove-a-zelene-opatrenia-v-pohranicnych-mestach-regionu-madarsko-slovensko-ukrajina

[27] Interreg. (2026). How to adapt to changing weather eXtremes and associated compound RISKs in the context of Climate Change. https://www.alpine-space.eu/project/x-risk-cc/

zameraniu programu na vytváranie ekologickejšieho regiónu Baltského mora. Jeho priority sa výslovne venujú inteligentnému hospodáreniu s vodou, klimaticky neutrálnym spoločnostiam, obehovému hospodárstvu, energetickej transformácii a inteligentnej zelenej mobilite. V oblasti obehového hospodárstva napríklad jeden projekt pomáha spracúvať živiny z poľnohospodárskeho, komunálneho a priemyselného odpadu na bezpečné hnojivá. Podporuje tak obehové poľnohospodárstvo a zároveň znižuje závislosť od dovážaných minerálnych hnojív.[28]

Program Interreg VI-B Stredná Európa zahŕňa regióny v deviatich krajinách, a to v Rakúsku, Chorvátsku, Česku, Nemecku, Maďarsku, Taliansku, Poľsku, na Slovensku a v Slovinsku. Relatívne vysoký podiel zelených projektov poukazuje na význam spolupráce v oblasti klímy, energetiky a životného prostredia v strednej Európe. Projekty v tomto programe riešia výzvy, ktoré presahujú administratívne aj štátne hranice, vrátane klimatickej odolnosti, obnoviteľných zdrojov energie, udržateľnej mobility, environmentálneho riadenia a ochrany prírodných zdrojov. V oblasti vodného hospodárstva napríklad jeden projekt pomáha mestám a regiónom strednej Európy účinnejšie hospodáriť s podzemnou vodou a lepšie zvládať sucho a povodne. Robí tak prostredníctvom praktických riešení pre mestské vodné hospodárstvo a územné plánovanie, ktoré zohľadňujú meniace sa klimatické podmienky.[29]

Program Interreg VI-B Dunajský región zahŕňa 14 krajín. Zo štátov EÚ sú doň zapojené Rakúsko, Bulharsko, Chorvátsko, Česko, Nemecko, Maďarsko, Rumunsko, Slovensko a Slovinsko. Súčasťou programu je aj päť krajín, ktoré nie sú členmi EÚ: Bosna a Hercegovina, Moldavsko, Čierna Hora, Srbsko a Ukrajina. Zelené projekty sa venujú adaptácii na zmenu klímy, ochrane biodiverzity, hospodáreniu s vodou a povodiami, riadeniu rizika katastrof, obnoviteľným zdrojom energie a prechodu k zelenšiemu dunajskému regiónu. Jeden z projektov napríklad pomáha krajinám pozdĺž stredného a dolného toku Dunaja obnovovať biotopy a ekologické koridory prostredníctvom spoločných vedeckých nástrojov a praktickej spolupráce na miestnej úrovni. [30]

Program Interreg VI-C Interreg Európa je najväčším zo šiestich sledovaných programov a zahŕňa 192 projektov. Pôvodne pokrýval celé územie 27 členských štátov EÚ spolu s Nórskom a Švajčiarskom. Neskôr sa rozšíril aj o sedem kandidátskych krajín EÚ: Albánsko, Bosnu a Hercegovinu, Moldavsko, Čiernu Horu, Severné Macedónsko, Srbsko a Ukrajinu. Na rozdiel od programov vytvorených pre konkrétne geografické územie podporuje Interreg C vzájomné učenie sa medzi verejnými orgánmi a ďalšími relevantnými organizáciami naprieč Európou. Projekty sa môžu venovať všetkým oblastiam regionálneho rozvoja vrátane inovácií, konkurencieschopnosti, zamestnanosti, sociálneho začlenenia, riadenia a inštitucionálnych kapacít. Jeden z projektov napríklad prepája verejné orgány, podniky a

[28] Interreg. (2026). Circular nutrients for a sustainable Baltic Sea Region. https://interreg-baltic.eu/project/cinurgi/
[29] Interreg. (2026). Management of urban water resources in Central Europe facing climate change. https://www.interreg-central.eu/projects/maurice/
[30] Interreg. (2026). Climate-proofing ecological restoration plans in the middle and lower Danube Region. https://interreg-danube.eu/projects/climanatres

miestne komunity s cieľom zlepšiť obnovu a dlhodobý manažment riek a mokradí. Posilňovaním týchto partnerstiev a zapojením miestnych obyvateľov zároveň prispieva k ochrane biodiverzity.[31]

S programom Interreg VI-C URBACT IV boli v databáze spojené iba tri projekty. Program je určený predovšetkým mestám a ďalším mestským aktérom. Od ostatných programov sa odlišuje tým, že sa zameriava konkrétne na udržateľný a integrovaný rozvoj miest. Podporuje siete miest, vzájomné učenie sa, budovanie kapacít a prípravu alebo prenos integrovaných miestnych politík. Dva zelené projekty identifikované v databáze sa venovali biodiverzite a mestskej zeleni. Prvý pomáha desiatim európskym mestám spolupracovať s miestnymi komunitami pri lepšom poznávaní, meraní a ochrane mestskej biodiverzity a ekosystémových služieb. Druhý podporuje premenu nevyužívaných mestských území prostredníctvom zapojenia komunít a riešení mestskej zelene prispôsobených miestnym podmienkam.[32]

4. Záver

Analýza paradiplomatických aktivít v strednej Európe ukazuje, ako nástroje EÚ, najmä program Interreg, umožňujú miestnym a regionálnym aktérom vyrovnávať obmedzené domáce kapacity prostredníctvom medzinárodnej spolupráce a premieňať spoločné priority v oblasti klimatických politík na konkrétne opatrenia. Z celkového počtu 1 932 projektov skúmaných v programovom období 2021-2027 bolo 827 zaradených medzi zelené. To potvrdzuje významnú úlohu subnárodných aktérov pri napĺňaní priorít Európskej zelenej dohody.

Najväčší podiel projektov tvorili programy cezhraničnej spolupráce Interreg A. Najaktívnejší bol v absolútnom počte zelených projektov program Rakúsko-Nemecko/Bavorsko, zatiaľ čo programy Poľsko-Ukrajina a Slovensko-Česko vykazovali výrazné zameranie na zelenú spoluprácu. Medzi nadnárodnými programami bola spolupráca mimoriadne intenzívna v dunajskom regióne. Programy Región Alpy, Región Baltského mora a Stredná Európa zároveň zaznamenali pomerne vysoký podiel zelených projektov. Medziregionálna spolupráca v rámci Interreg C bola v analyzovanej databáze zastúpená v menšej miere, čo môže naznačovať, že zapojenie do širších európskych sietí zostáva pre niektorých aktérov menej dostupné.

Zistenia potvrdzujú, že paradiplomatické aktivity nie sú iba okrajovou súčasťou európskej zelenej transformácie, ale predstavujú dôležitý nástroj jej realizácie. Ak majú mestá a regióny účinne prispievať ku klimatickej a energetickej politike, vnútroštátne aj medzinárodné právne a inštitucionálne rámce musia naďalej podporovať ich pôsobenie za hranicami vlastného územia.[33] EÚ tým, že umožňuje

[31] Interreg. (2026). Public-private governance of rivers and wetlands restoration and conservation as blue-green infrastructure. https://www.interregeurope.eu/riwet
[32] Interreg. (2026). Restoring "forgotten" urban areas into valuable places FOR and WITH residents. https://urbact.eu/whats-new/stories/european-cities-driving-change-through-urbact-action-planning-networks
[33] Setzer, J. (2015). Testing the Boundaries of Subnational Diplomacy: The International Climate Action of Local and Regional Governments. Transnational Environmental Law, 4(2), 319–337. https://doi.org/10.1017/S2047102515000126

subnárodnym samosprávam vymieňať si poznatky, budovať partnerstvá a získavať externé zdroje, posilňuje svoj systém viacúrovňového riadenia a podporuje zelenú transformáciu.

Analýza v tomto texte má zároveň niekoľko obmedzení. Zachytáva tematické a finančné charakteristiky projektov Interreg, neposudzuje však kvalitu ich realizácie, dlhodobé výsledky ani ich skutočný prínos k znižovaniu emisií a posilňovaniu klimatickej odolnosti. Tieto obmedzenia zároveň poukazujú na viaceré možnosti ďalšieho výskumu. Podrobnejšie prípadové štúdie jednotlivých regiónov a miest by mohli takisto ďalej skúmať, ako inštitucionálne kapacity, politické vedenie a administratívne tradície ovplyvňujú zapojenie do cezhraničných klimatických iniciatív.

Ďalší výskum by sa mohol venovať aj kvalite a udržateľnosti vytvorených partnerstiev. Nestačí sledovať iba počet projektov a štruktúru partnerov. Dôležité je tiež skúmať, ktoré formy spolupráce pokračujú aj po skončení financovania, ako dôvera a predchádzajúce skúsenosti so spoluprácou ovplyvňujú vznik nových iniciatív a či siete vytvorené prostredníctvom klimatických projektov vedú k spolupráci aj v ďalších oblastiach verejnej politiky. Takýto výskum by umožnil lepšie pochopiť podmienky, za ktorých paradiplomacia prináša dlhodobé inštitucionálne a environmentálne výsledky.